

Strasbourg, 2012. október 15.

CDL-AD(2012)020

683/2012. sz. vélemény

Eredeti: angol

**JOGGAL A DEMOKRÁCIÁÉRT EURÓPAI BIZOTTSÁG
(VELENCEI BIZOTTSÁG)**

**VÉLEMÉNY
A BÍRÓSÁGOKRÓL SZÓLÓ, A CDL-AD(2012)001 SZÁMÚ
VÉLEMÉNY ELFOGADÁSA UTÁN MÓDOSÍTOTT MAGYAR
SARKALATOS
TÖRVÉNYEKRŐL**

**Elfogadva a Velencei Bizottság
92. plenáris ülésén
(Venecia, 2012. október 12–13.)**

**Christoph GRABENWARTER (tag, Ausztria),
Wolfgang HOFFMANN-RIEM (tag, Németország),
Hanna SUCHOCKA (tag, Lengyelország),
Kaarlo TUORI (tag, Finnország) és
Jan VELAERS (tag, Belgium)
észrevételei alapján**

Tartalom

I. Bevezetés	3
II. Előzetes megjegyzések	3
III. Az Országos Bírósági Hivatal elnöke.....	4
A. Kinevezés és elmozdítás	4
B. Az Országos Bírósági Hivatal elnökének hatáskörei.....	5
a. Személyzeti kérdésekkel kapcsolatos hatáskörök.....	5
b. A bírósági vezetők kinevezése	5
c. Jogszabály-kezdeménnyezési jog	5
C. Az Országos Bírósági Hivatal elnökének elszámoltathatósága	6
IV. Az Országos Bírői Tanács.....	6
A. Hatáskörök.....	6
B. Összetétel.....	7
C. Az Országos Bírői Tanács működése	8
V. A bírák kinevezése	8
VI. A bírósági vezetők kinevezése	10
VII. A bírák kezdeti, határozott időre szóló kinevezése – próbaidő.....	10
VIII. Belső függetlenség – a jogegységi eljárás	10
IX. A bírák elmozdíthatatlansága (a bírák időleges és végleges áthelyezése)	11
X. Értékelés és fegyelmi eljárások	12
XI. Az ügyáthelyezés	12
A. A rendszer átmeneti jellege	12
B. A fogadó bíróság kijelölésére vonatkozó objektív kritériumok.....	13
C. Az ügyek kiválasztásának objektív kritériumai	13
D. Értékelés	14
E. A legfőbb ügyész	14
XII. Átmeneti ügyek – a bírák nyugdíjazása és a Kúria elnöke	14
XIII. A szabályozási szint	15
XIV. Konklúzió.....	16

I. Bevezetés

1. Az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése Ellenőrző Bizottságának elnöke, Andres Herkel úr 2012. július 6-án kelt levelében felkérte a Velencei Bizottságot arra, hogy véleményezze a bíróságokról szóló sarkalatos törvények módosításait, amelyeket a magyar Országgyűlés a Velencei Bizottság CDL-AD(2012)001 számú véleményének elfogadás után hajtott végre. Az Ellenőrző Bizottság különösen aziránt érdeklődött, hogy az elfogadott módosítások reflektáltak-e minden olyan lényeges aggályra, amelyet a Velencei Bizottság CDL-AD(2012)001 számú véleményében a bíróságokról szóló sarkalatos törvényekkel kapcsolatban megfogalmazott.

2. A Bizottság Grabenwarter, Hoffmann-Riem, Tuori és Velaers urakat, valamint Suchocka asszonyt kérte fel rapportörnek, akik a korábbi jelentés elkészítésében is közreműködtek.

3. 2012. szeptember 20-án a Bizottság delegációja, amelynek Suchocka asszony, Tuori és Velaers urak, illetve a Titkárság képviselőjében Dürr úr voltak a tagjai, Budapestre látogatott és találkozott (kronologikus sorrendben) Handó asszonnyal, az Országos Bírósági Hivatal elnökével; Rétvári úrral, a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium államtitkárával; József nagykövet úrral (Külgügyminisztérium); Darák úrral, a Kúria elnökével, valamint a magyar Országgyűlés Alkotmányügyi, igazságügyi és ügyrendi bizottságának képviselőivel és civil szervezetekkel. E látogatás tapasztalatai megjelennek a jelen véleményben. A Velencei Bizottság köszönetét fejezi ki a magyar hatóságoknak a látogatás megszervezése kapcsán tanúsított kiváló együttműködésükért és a látogatás során a hatóságoktól és a civil szervezetektől kapott felvilágosításért.

4. Jelen véleményt a Bizottság 92. plenáris ülésén fogadták el (Velence, 2012. október 12–13.), a Répássy magyar igazságügyi államtitkárral folytatott megbeszélést követően.

II. Előzetes megjegyzések

5. A Velencei Bizottság Martonyi úrnak, Magyarország külügyminiszterének felkérésére véleményezte a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvényt [CDL-REF(2012)006, a továbbiakban: Bjt.] és a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvényt [CDL-REF(2012)007, a továbbiakban: Bszi.].

6. A Velencei Bizottság 90. plenáris ülésén (Velence, 2012. március 16–17.) Répássy magyar igazságügyi államtitkár úr bejelentette, hogy a magyar kormány az Országgyűlés elé terjesztette a fenti törvények módosítására vonatkozó javaslatait [CDL(2012)034], válaszképpen a véleménytervezetben megfogalmazott kritikákra.

7. A vélemény így azzal a megállapítással zárult, hogy a „Velencei Bizottságot arról tájékoztatták, hogy a magyar kormány – a véleménytervezetben foglaltakra reagálva – a bírósági törvényekkel kapcsolatos módosításokat kíván az Országgyűlés elé terjeszteni, ami üdvözlendő lépés”, és a Velencei Bizottság felajánlotta, hogy megvizsgálja e javaslatokat.

8. Miután a 90. plenáris ülésen elfogadták a CDL-AD(2012)001 számú véleményt (a továbbiakban: „a korábbi vélemény”), Jagland úr, az Európa Tanács főtitkára 2012. március 21-én Budapestre látogatott, és megbeszélést folytatott Orbán miniszterelnök úrral a véleményben foglaltak végrehajtásával kapcsolatban. Az egyeztetés során Orbán miniszterelnök úr úgy nyilatkozott, hogy kormánya kész bizonyos kérdésekben a törvényjavaslatban foglaltakon túlmutató lépéseket tenni, amely javaslatot még azelőtt nyújtották be az Országgyűlésnek, hogy a Bizottság elfogadta volna a véleményt.

9. A legsürgetőbb problémák mielőbbi megoldása érdekében az Európa Tanács főtitkára 2012. április 24-én kelt levelében azt javasolta Navracsics magyar miniszterelnök-helyettes úrnak, hogy fókuszáljanak három kiemelten fontos területre a Velencei Bizottság véleménye által érintettek közül:

1. annak biztosítása, hogy az Országos Bírószági Hivatal (OBH) elnökének széles körű diszkrecionális hatáskörei kapcsán legyen lehetőség a bírósági felülvizsgálatra;
2. az OBH elnökének megválasztására szolgáló eljárás módosítása annak megelőzése érdekében, hogy egy egyharmados parlamenti kisebbség korlátlan időre meghosszabbíthassa az OBH elnökének mandátumát;
3. a budapesti bíróságok strukturális intézkedésekkel való megerősítése az ügyáthelyezések azon rendszerének felszámolása érdekében, amelyben nem határoztak meg kritériumokat az áthelyezendő ügyek kiválasztása és az áthelyezett ügyeket „fogadó” bíróság kiválasztása kapcsán.

10. Világos volt azonban, hogy az e három különös fontosságú területre való fókuszálás nem jelenti azt, hogy a Velencei Bizottság egyéb javaslatainak nem kell eleget tenni – e három kiemelt fontosságú kérdést azonban sürgősséggel kell kezelni.

11. Az Európa Tanács főtitkárával való további levélváltást követően a magyar kormány benyújtotta a két fenti törvény, a Bjt. és a Bszi. módosítását célzó T/6393 számú törvényjavaslatot. A magyar Országgyűlés a törvényjavaslatot 2012. július 2-án fogadta el [CDL-REF(2012)034, a továbbiakban: „módosítások”].

12. A jelen vélemény a korábbi véleményben érintett főbb témák kapcsán azt vizsgálja, hogy a magyar jogalkotó milyen mértékben tett eleget a javaslatoknak, és hogy milyen mértékben szükségesek további módosítások. Jelen vélemény emellett a Magyarország új alkotmányáról szóló, CDL-AD(2011)016 számú, a Velencei Bizottság 87. plenáris ülésén (Velence, 2011. június 17–18.) elfogadott vélemény kontextusában is olvasandó.

III. Az Országos Bírószági Hivatal elnöke

A. Kinevezés és elmozdítás

13. A módosítások nem változtatják meg az OBH elnökének megválasztására és elmozdítására vonatkozó szabályokat. A Bszi. 66. §-a értelmében az OBH elnökét az Országgyűlés a legalább 5 éves bírói szolgálati viszonnal rendelkező bírák közül választja meg a képviselők kétharmadának szavazatával. Korábbi véleményében a Velencei Bizottság sajnálatát fejezte ki amiatt, hogy a törvény e tekintetben „nem kíván meg semmilyen különleges, adminisztrációval vagy menedzsmenttel kapcsolatos minőséget vagy a területtel kapcsolatos speciális tapasztalatot, ahogy az várható lenne” (29. pont).

14. **A Bizottság üdvözli, hogy a módosítások értelmében az Országos Bírói Tanácsnak (OBT) joga van arra, hogy „személyes meghallgatás alapján előzetes véleményt nyilvánít[son] az OBH elnökének és a Kúria elnökének tisztségére jelölt személyéről”** [Bszi. 103. § (3) bekezdés a) pont].

15. **A Bizottság szintén üdvözli azt a fejleményt, hogy az OBH elnöke nem újraválasztható.** Mandátumának lejártá után az OBH elnökének **mandátuma már nem hosszabbodik meg automatikusan addig, míg utódját a kétharmados parlamenti többség megválasztja.** Ehelyett a jelenlegi szabályok szerint az OBH elnökhelyettese jár el ideiglenesen elnökként. A Bszi. 76. § (2) bekezdés c) pontja értelmében azonban az OBH elnökhelyettesét az OBH elnöke továbbra is egyedül választja ki. Vagyis az OBH elnöke maga választhatja ki ideiglenes utódját, akit egy egyharmados parlamenti kisebbség hivatalban tarthat. Az új szabályozás mindenképpen előremutató, **de előnyösebb lenne ez utóbbi helyzet elkerülése, például úgy, hogy az OBT-t hatalmazzák fel az OBH ideiglenes elnökének kijelölésére.**

B. Az Országos Bírósági Hivatal elnökének hatáskörei

16. A korábbi vélemény a legfontosabb kritikával az Országos Bírósági Hivatal elnökének nagyon széles hatásköreit illette. A Velencei Bizottság azon az állásponton volt, hogy az OBH elnöke vált a „meghatározó döntéshozóvá gyakorlatilag a bírósági szervezetrendszer minden aspektusa tekintetében” (118. pont). Ami a részleteket illeti, a Velencei Bizottság az alábbiakat állapította meg:

- nagyon jelentős és átfogó hatáskörök koncentráálódtak egy személy kezében;
- e hatáskörök közül sok diszkrecionálisan gyakorolható volt, mivel elég tágan értelmezhető fogalmakkal írták körül őket és gyakorlásukat nem kötötték világos feltételekhez;
- a hatáskörök gyakorlására egyetlen személyt hatalmaztak fel, akinek a legitimitációja és a demokratikus elszámoltathatósága nem volt megfelelő.

17. A módosítások jelentős mértékben reflektálnak a fenti kritikákra, de nem teljes mértékben.

a. Személyzeti kérdésekkel kapcsolatos hatáskörök

18. A módosítások fontos személyzeti hatásköröket ruháznak át az OBH elnökéről az OBT-re. A módosítások értelmében az OBH elnökének ugyan megmarad az a joga, hogy eltérjen a pályázati rangsortól, és a második vagy harmadik helyen rangsorolt pályázót javasolja a betöltendő bírói álláshelyre, de e jogát korlátozza, hogy **az OBT fogja meghatározni a pályázat elbírálásánál** az OBH elnöke által **figyelembe veendő elveket** [Bsz. 103. § (3) bekezdés a) pont] és az elnöknek minden egyes esetben el kell nyernie az OBT beleegyezését, ha el akar térni a pályázati rangsortól [Bsz. 103. § (3) bekezdés b) pont].

19. A fenti módosítások eredményeképp az OBH elnökének legfontosabb hatáskörei közül több esetében megszűnik a diszkrecionalitás. Az OBT-nek jogában áll majd meghatározni azokat az elveket (szempontokat), amelyeket az OBH elnökének alkalmaznia kell abban az esetben, ha el akar térni a pályázók rangsorolásától a bírói álláshely betöltése tekintetében.

20. Ezek az **elvek és kritériumok** rendkívüli jelentőséggel bírnak a **jogállamiság**¹ és a bírói függetlenség vonatkozásában. Éppen ezért a Bizottság korábbi véleményében azt javasolta, hogy ezeket a szempontokat „jogszabályi szinten határozzák meg” (43. pont). Bár a fentieket általában ennek megfelelően értelmezik, **a törvénynek kifejezetten ki kellene mondania, hogy ezek az elvek az alkalmazandó sztenderdek a felülvizsgálati eljárásokban. Mindemellett a jogalkotónak támpontokat kellene adnia az OBT számára az általa meghatározandó kritériumok jellege és tartalma tekintetében.**

b. A bírósági vezetők kinevezése

21. Az **ítélőtáblák és a törvényszékek elnökeinek, elnökhelyetteseinek** és kollégiumvezetőinek, valamint a közigazgatási és munkaügyi regionális kollégiumok kollégiumvezetőinek és kollégiumvezető-helyetteseinek **kinevezése** továbbra is az OBH elnökének jogköre. **Amennyiben azonban a pályázó nem kapta meg a véleményező szerv hozzájárulását, az OBT-nek beleegyezését kell adnia a kinevezéshez** [Bsz. 103. § (3) bekezdés c) pont (sic!)].

c. Jogszabály-kezdeményszerzési jog

22. A Velencei Bizottság üdvözlendőnek tartja, hogy a Bsz. 76. § (1) bekezdés d) pontja a módosításoknak köszönhetően pontosabb, egyértelművé téve, hogy az OBH elnökének **magának nincs jogszabály-kezdeményszerzési joga, csupán javaslatot tehet** a köztársasági elnöknek, a Kormánynak, illetve bármelyik országgyűlési bizottságnak vagy országgyűlési képviselőnek a jogszabályalkotás kezdeményszerzésére.

¹ Lásd: Jelentés a jogállamiságról (CDL-AD(2011)003rev), elfogadva a Velencei Bizottság 86. plenáris ülésén (Velence, 2011. március 25–26.).

C. Az Országos Bírósági Hivatal elnökének elszámoltathatósága

23. Korábbi véleményében a Bizottság ragaszkodott ahhoz, hogy az OBH elnökének világosan indokolnia kelljen a döntéseit. A módosított törvények valóban növelik az OBH elnökének elszámoltathatóságát. A Bszi. 5. § (1) bekezdésének (sic!) módosított szövege szerint „**[a]z OBH elnöke a határozatait a szükséghez képest indokolja**”. Az OBH jelenlegi elnöke úgy tájékoztatta a Bizottság delegációját, hogy ő a gyakorlatban minden döntését indokolja, és ez alól nem igényel kivételt. **Amennyiben azonban a „szükséghez képest” fordulat úgy is értelmezhető, hogy az OBH elnökének diszkrecionális joga indokolnia döntéseit, azt törölni kell a szövegből, és általánosan kötelező szabállyá kell tenni az OBH elnökének indokolási kötelezettségét.**

24. Az OBH elnöke döntéseinek átláthatóságát növeli, hogy **közzé kell tennie egy beszámolót** „a kinevezési jogkörébe tartozó vezetői állásra pályázók meghallgatásának jegyzőkönyvei”-vel és egy részletes beszámolóban „külön [ki kell térnie] a 76. § (4) bekezdés *b)* pontjában, és a 76. § (5) bekezdés *b)*, *h)* és *m)* pontjaiban meghatározott hatáskörei gyakorlásának szempontjaira és körülményeire” [Bszi. 77. § (7) bekezdés].

25. Az OBH elnökének Országgyűlés általi kontrollját erősíti, hogy **az országgyűlési képviselők minden, a hatáskörébe tartozó ügyben kérdést tehetnek fel az elnöknek**, és hogy az OBH elnökének az éves beszámolók között egy alkalommal az Országgyűlés igazságüggyel foglalkozó bizottságának is be kell számolnia [Bszi. 76. § (8) bekezdés c) pont].

26. Korábbi véleményében a Velencei Bizottság hangsúlyozta annak fontosságát is, hogy az OBH elnökének döntései esetében is legyen lehetőség a bírósági felülvizsgálatra. Így **a testület üdvözi, hogy a bírának a jövőben lehetőségük van arra, hogy a közigazgatási vagy munkaügyi bírósághoz, illetve a szolgálati bírósághoz forduljanak** az OBH elnökének személyzeti kérdésekben hozott döntése ellen.

27. Végezetül, a bírák az OBH elnöke által alkotott szabályzattal szemben **alkotmányjogi panasszal fordulhatnak az Alkotmánybírósághoz**, „ha fennállnak az Alkotmánybíróságról szóló törvényben az alkotmányjogi panasz benyújtására meghatározott feltételek” [Bszi. 77/A. § (1) bekezdés].

28. Az OBH elnökének OBT általi kontrollja bizonyos mértékig erősebbnek tekinthető, annak köszönhetően, hogy az OBT ülésén tanácskozási joggal nem bírók is részt vehetnek.

29. **Az OBH elnökének elszámoltathatóságát erősíti** az indokolási kötelezettség, a további beszámolási kötelezettségek, az országgyűlési képviselők joga arra, hogy kérdést tegyenek fel az OBH elnökének a tevékenységével kapcsolatban, a bírák joga arra, hogy mind az OBH elnökének döntései, mind az általa alkotott szabályzatok ellen jogorvoslattal éljenek, valamint az OBT lehetősége arra, hogy nem bírókat is meghívjon az üléseire.

IV. Az Országos Bírói Tanács

A. Hatáskörök

30. Az Országos Bírói Tanács hatásköreinek erősítésével a magyar jogalkotó reagált a Velencei Bizottság által a korábbi véleményében megfogalmazott egyik legfontosabb kritikára. A Velencei Bizottság sajnálatosnak tartotta, hogy a – bírákból álló – Országos Bírói Tanácsnak alig voltak érdemi jogkörei és elhanyagolható szerepet játszott a bíróságok igazgatásában (50. pont). A Bizottság emellett úgy találta, hogy ez a rendszer nem volt összhangban az Alaptörvény 25. cikk (5) bekezdésével, amely kimondja, hogy „[a] bírői önkormányzati szervek közreműködnek a bíróságok igazgatásában”.

31. A Bszi. módosított 103. §-a **fontos hatásköröket ruház az OBT-re**. A teljesség igénye nélkül ilyen hatáskörök különösen a következők: az OBT

1. indítványozza az OBH elnökénél, hogy gyakorolja a bíróságokat érintő jogszabály alkotására vonatkozó javaslattevési jogát;
2. jóváhagyja a szolgálati bíróság ügyrendjét és közzéteszi azt a központi honlapon;
3. elrendelheti a társadalom széles körét érintő vagy a közérdek szempontjából kiemelkedő jelentőségű ügyek soron kívüli intézését;
4. meghatározza az OBH elnöke által figyelembe veendő elveket arra az esetre, ha az OBH elnöke az ügyek ésszerű időn belül való elbírálása érdekében kijelöli az eljáró bíróságot;
5. személyes meghallgatás alapján előzetes véleményt nyilvánít az OBH elnökének és a Kúria elnökének tisztségére jelölt személyéről;
6. meghatározza a figyelembe veendő elveket az OBH elnöke és a Kúria elnöke számára, amikor az álláshelyet a rangsor második vagy harmadik helyén álló pályázóval kívánják betölteni;
7. egyetértési jogot gyakorol, amikor az OBH elnöke vagy a Kúria elnöke az álláshelyet a rangsor második vagy harmadik helyén álló pályázóval kívánja betölteni;
8. egyetértési jogot gyakorol azon bírósági vezetői kinevezések esetében, amelyekben a pályázó nem kapta meg a véleményező szerv hozzájárulását;
9. dönt az ítélőtáblai, a törvényszéki, a közigazgatási és munkaügyi bírósági, továbbá a járásbírósági elnök és elnökhelyettes újbóli kinevezéséhez való hozzájárulás kérdésében, ha az elnök vagy elnökhelyettes ugyanazon tisztséget korábban már két alkalommal betöltötte;
10. évente közzéteszi véleményét az OBH, valamint a Kúria elnökének a bírói, valamint a bírósági vezetői pályázatok elbírálása tekintetében folytatott gyakorlatáról;
11. kinevezi a szolgálati bíróság elnökét és tagjait;
12. a bíró lemondása esetén hozzájárulhat, hogy a lemondási idő 3 hónapnál rövidebb legyen, illetve a bírót a lemondási időre vagy egy részére mentesítheti a munkavégzési kötelezettség alól;
13. a bíró nyugállományba helyezése vagy a felső korhatár elérése esetén a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló törvény alapján dönt a felmentési időre vonatkozóan a munkavégzési kötelezettség alóli mentesítés idejéről.

32. Mivel az OBH által a jövőben gyakorolandó hatáskörök az ügyelosztással, a munkateherméréssel és – nem utolsósorban – az emberi erőforrásokkal (kinevezés, értékelés, nyugállományba helyezés) kapcsolatos általános igazgatási feladatokhoz kapcsolódó fontos kérdésekre vonatkoznak, a Bszi. 88. § (1) bekezdésében megjelenő azon értékelés, mely szerint az OBH „a bíróságok központi igazgatás[a] felügyeleti testület”-ének tekinthető, bizonyos mértékig igazolható. Ugyanakkor az OBH elnökének hatáskörei továbbra is egyértelműen dominálnak az OBH hatásköreivel szemben, többek között azért is, mert a jelenlegi, kizárólag bírákból álló OBH nem élvez teljes autonómiát és függetlenséget az OBH-tól.

B. Összetétel

33. Korábbi véleményében a Velencei Bizottság hangsúlyozta: fontos biztosítani, hogy ne csupán bírák, hanem a „bírói rendszer használói”, úgymint ügyvédek, illetve a civil társadalom és az akadémiai élet képviselői is helyet kapjanak az OBH-ban, mivel a homogenitás „könnyen merő önelemzéshez, valamint a nyilvános elszámoltathatóság és a külső igények és kérések megértésének hiányához vezethet” (45. pont).

34. A magyar jogalkotó a fenti kritikára a Bszi. 106. §-ában válaszolt. Bár az OBH kizárólag bírákból áll, megjelenik a külső perspektíva, hiszen **a bírákon kívül tanácskozási joggal más személyek is részt vehetnek az OBH ülésein**. Az OBH elnöke, az igazságügyért felelős miniszter és a legfőbb ügyész mellett a Bszi. 106. §-a nevesíti a Magyar Ügyvédi Kamara elnökét, a Magyar Országos Közjegyzői Kamara elnökét, valamint az OBH elnöke által meghívható szakértőket, illetve civil és egyéb érdek-képviselői szervezetek képviselőit, akik viszont nem tagjai az OBH-nek. Habár a Velencei Bizottság elismeri, hogy az államoknak – amennyiben bírói tanácsot hoznak létre – tag mozgásterük van a bírói tanács összetételének szabályozása tekintetében, mégis azon az állásponton

van, hogy az OBТ összetételének „pluralisztikusnak”² kell lennie, és nem csak bírákból kellene állnia. **Fontos, hogy ezt a pluralisztikus összetételt nem csupán nem bíró személyek vendégként való meghívásán keresztül érik el, hanem utóbbiak teljes jogú, szavazati joggal rendelkező tagok legyenek.**

35. A magyar jogalkotó fenntartotta a **hathavonkénti rotációs rendszert az elnöki tisztség betöltése tekintetében** [Bszі. 89. § (2) bekezdés], illetve az **OBТ-ben való tagság csupán egy ciklusra való limitálását** is. Az arról szóló egyeztetések során, hogy az OBТ játszhat-e szerepet az OBH ideiglenes elnöki tisztsége kapcsán, a Bizottság delegációját arról tájékoztatták, hogy az OBТ elnöke e tisztségét a rendes bírói feladatai mellett látja el és egy adott ponton egy vidéken első fokon ítélkező bíró is lehet az OBТ elnöke, aki nem volna képes országos szintű végrehajtási funkciók hatékony ellátására. Ilyen körülmények között nehezen érthető, hogy az OBТ hogyan gyakorolhatna hatékony kontrollt az OBH elnöke felett. A Velencei Bizottság **továbbra is kritikus ezzel a rendszerrel kapcsolatban, ami gyengíti az OBТ-t, és ennek következményeképp az OBТ képességét arra, hogy ellenőrizze az OBH elnökének tevékenységét.**

C. Az Országos Bírói Tanács működése

36. A Velencei Bizottság üdvözlendőnek tartja, hogy a magyar jogalkotó **az OBТ hatékonyságának növelése érdekében a működésére vonatkozó szabályok megreformálása mellett döntött.** Ezentúl az OBТ ülését össze kell hívni és a javasolt kérdést napirendre kell tűzni, ha azt az OBТ tagjainak legalább egyharmada javasolja [Bszі. 105. § (2) bekezdés]. Jelenleg világos szabályok vonatkoznak az ülésen részt venni nem tudó tagok helyettesítésére is [Bszі. 106. § (2) bekezdés]. Emellett az ülés a bírák számára nyilvános, kivéve, ha az OBТ zárt ülés tartását rendeli el. Az OBТ zárt ülést rendelhet el „különösen, ha az minősített adat, üzleti titok vagy külön törvényben meghatározott más titok megőrzése végett feltétlenül szükséges, továbbá ha az ülésen meghallgatott személyiségi jogainak védelme érdekében indokolt” [Bszі. 106. § (3) bekezdés].

37. Nem világos azonban, hogy az OBТ csak a fenti rendelkezésben kifejezetten említett esetekben rendelhet-e el zárt ülést. Attól függően, hogy a „különösen” kifejezést hogyan értelmezik, elképzelhető, hogy a fenti rendelkezés nem megy elég messzire. Korábbi véleményében a Velencei Bizottság hangsúlyozta, hogy negatívan befolyásolhatja az OBТ függetlenségét, ha az OBH elnöke még az OBТ zárt ülésein is jelen lehet, mivel az OBH elnökének pusztán jelenléte minden ülésen megakadályozhatja, hogy kritika hangozzon el (40. pont). Ezért az OBТ-nek legalább arra lehetőséget kell biztosítani, hogy zárt ülést rendelhessen el minden esetben, amikor azt szükségesnek tartja, hogy megtárgyalja az OBH és elnöke működését.

V. A bírák kinevezése

38. Korábbi véleményében a Velencei Bizottság rámutatott arra, hogy a bírák kinevezésével kapcsolatos anyagi jogi és eljárási szabályok „nem tartalmaztak megfelelő garanciákat arra, hogy kizárják annak lehetőségét, hogy abban helytelen megfontolások is szerepet játszanak” (36. pont). Konkrétabban a Velencei Bizottság hangsúlyozta a következőket:

1. ezentúl nem egy kollektív szerv, hanem egyetlen személy, az OBH elnöke fogja a jelölteket kinevezésre előterjeszteni, anélkül, hogy a bírói tanács által objektív kritériumok alapján megállapított rangsorhoz kötve lenne (60. pont);
2. az elnök majdnem teljesen diszkrecionális hatáskörrel rendelkezik, mivel a rangsortól eltérhet, és javasolhatja a második vagy a harmadik helyre rangsorolt jelöltet is, úgy, hogy a törvényben meghatározott objektív kritériumok ennek során nem kötik (58. pont);
3. nem érhető el bírói jogorvoslat az OBH elnöke által diszkrecionális hatáskörében hozott döntésekkel szemben, mivel nem lehet a döntéssel szemben bírósághoz fellebbezni (58. pont).

² CDL-AD(2010)004, Jelentés a bírósági rendszer függetlenségéről, I. rész: A bírói függetlenség, elfogadva a Velencei Bizottság 82. plenáris ülésén (Velence, 2010. március 12–13.)

39. Ezekre a kritikákra látszólag nagyrészt választ adtak a módosítások. **Az elnök hatásköre már nem diszkrecionális. Továbbra is eltérhet ugyan a megállapított rangsortól, de csak két feltétellel.** Az OBH elnöke eltérés esetén köteles alkalmazni az OBT által erre az esetre megállapított elveket [Bsz. 103. § (3) bekezdés b) pont, 132. § (4)–(6) bekezdés és Bjt. 15. § (2) bekezdés]. A pályázó kinevezésére pedig csak abban az esetben kerülhet sor, ha azzal az OBT egyetért [Bsz. 132. § (6) bekezdés]. A módosított szabályok által létrehozott rendszerben az OBH elnöke nem terjeszthet elő olyan bírót kinevezésre, aki vagy a bírói tanács, vagy az OBT támogatását nem élvez.

40. A módosítások **jelentősen javítják a bírói kinevezéssel kapcsolatos OBH-elnöki hatáskör átláthatóságát.** Az elnök a véleményező szerv javaslatától eltérő döntését írásban részletesen indokolni köteles [Bsz. 132. § (4) bekezdés], emellett az eltérés indokairól tájékoztatja az OBT-t, és annak soron következő ülésén az indokait ismerteti [Bsz. 132. § (5) bekezdés].

41. Végezetül: a módosítások megteremtik a bírák kijelölése tárgyában hozott döntésekkel szembeni bírói jogorvoslat lehetőségét is. A sikertelen jelöltek kifogást nyújthatnak be a nyertes pályázóval szemben, ha „a nyertes pályázó esetében a bírónak történő kinevezés e törvényben meghatározott feltételei nem állnak fenn, illetve ha a nyertes pályázó a pályázati kiírásban szereplő feltételeknek nem felel meg” (Bjt. 21. §).

42. Azonban az új szabályozás néhány pontja továbbra is kritikával illehető. **Azokat az elveket, amelyeket az OBH elnöke alkalmaz akkor, amikor a rangsortól eltér, az OBT határozza meg.** A Velencei Bizottság korábbi véleményében azt az álláspontot fogalmazta meg, hogy „ahhoz, hogy az ilyen döntéseket a bíróság felülvizsgálhassa, az OBH elnöke által alkalmazandó kritériumokat jogszabálynak kell meghatároznia” (58. pont). Úgy tűnik, hogy a módosított rendszer a részes állam mérlegelési lehetőségein belül marad, de csak akkor, ha az OBT által meghatározott elvek objektívak lesznek, megfelelően egyértelműek, átláthatóak, kötik az OBH elnökét és bíróság előtt kikényszeríthetők. Az elveket pusztán az OBT döntéseként fogadják majd el. A Velencei Bizottság azt javasolja, hogy a **törvény egyértelműen mondja ki, hogy a jogorvoslati eljárásban ezek az elvek alkalmazhatók.**

43. A módosított rendszerből az következik, hogy az OBH elnöke csak akkor terjeszthet elő egy jelöltet bírói kinevezésre, ha a bírói tanács első helyre rangsorolta, vagy ha az OBT egyetért a rangsortól való eltéréssel.

44. Azonban a szabályozásból az is következik, hogy **az OBH elnöke eredménytelennek nyilváníthatja a pályázati eljárást akkor, ha el kíván térni a rangsortól, de az OBT azzal nem ért egyet. Ez azt jelenti, hogy az elnök megakadályozhatja egy jelölt kinevezését akkor is, ha a jelölt egyébként az első helyen rangsorolt volt és az OBT nem ért egyet a rangsortól való eltéréssel.** A Kormány által a szabályozás indokául előadott érvek szerint az is megtörténhet, hogy sem az első helyen rangsorolt jelölt, sem a többi nem felel meg a kinevezési feltételeknek. Azonban ha egyik jelölt sem felel meg a feltételeknek, akkor a rangsor megváltoztatásával ez a probléma nem kezelhető. Ha csak azzal kapcsolatban merül fel kétség, hogy az első helyen rangsorolt jelölt megfelel-e a feltételeknek, az OBT döntésének, mint kollektív szerv döntésének elsőbbséget kell kapnia az OBH elnökének döntésével szemben. Ezért nehéz megindokolni, hogy azt a jelöltet, akit a legjobbnak ítélte a bírói tanács, és akinek az első helyét az OBT megerősítette, miért nem kell kinevezni. Az OBH elnöke arról tájékoztatta a Velencei Bizottság delegációját, hogy a gyakorlatban nem lesz szükség a pályázatok eredménytelené nyilvánítására, mivel az OBT el fogja fogadni az elnök által javasolt eltérést a rangsorban, ha azt megfelelően megindokolja. A Velencei Bizottság ezért azt **javasolja, hogy az eredménytelenné nyilvánítás lehetőségét töröljék a szabályozásból, és az OBH elnöke legyen köteles javaslatot tenni az első helyre rangsorolt jelölt kinevezésére abban az esetben, ha az OBT nem ért egyet az elnök rangsortól való eltéréssel.**

45. **A bírói kinevezésekkel kapcsolatos döntések bírósági felülvizsgálatának lehetősége meglehetősen korlátozottnak tűnik, mivel csak arra vonatkozhat, hogy a nyertes pályázó**

megfelelt-e a bíróvá kinevezés törvényben meghatározott feltételeinek, vagy a pályázati kiírásban szereplő feltételeknek [Bjt. 21. § (4) bekezdés]. Ezt azt jelenti, hogy amennyiben egy sikeres jelentkező megfelel a követelményeknek és a feltételeknek, nincs lehetőség bírósági felülvizsgálatra akkor sem, ha a pályázót a rangsortól való eltérés alapján nevezték ki, és az eltérés során nem alkalmazták az OBK által meghatározott elveket, és/vagy a rangsortól eltérő kinevezésre az OBK egyetértésének hiányában került sor. Úgy tűnik, ebből az is következik, hogy **a sikertelen pályázó nem tudja a rangsorolást azon az alapon kifogásolni, hogy az nem objektív, érdemi kritériumokon alapult**, hanem téves személyes adatokon vagy egyéb, lényegesnek nem tekinthető adatokon. Az önkényes döntések elkerülése érdekében fontos, hogy a bírósági felülvizsgálat kiterjedjen az ilyen kifogásokra is.

VI. A bírósági vezetők kinevezése

46. A Velencei Bizottság korábbi véleményében arra a megállapításra jutott, hogy a Bjt. „túl nagy súlyt ad az OBK elnökének a bírósági elnökök kinevezése kapcsán”, mivel az elnök „akkor is kijelölhet bírósági elnököt, ha az OBK azzal nem ért egyet (63. pont). A Velencei Bizottság azt javasolta, hogy a Bjt.-t „módosítsák annak érdekében, hogy az OBK elnökének e hatásköre ellenőrzöttebb legyen” (65. pont).

47. A módosított szabályok megfelelően reagálnak erre a kritikára, mert azok alapján **az a jelölt, akit nem támogat a véleményező szerv, csak akkor nevezhető ki, ha az OBK a kinevezésével egyetért** [Bsz. 103. § (3) bekezdés d) pont]. **Az OBK dönt továbbá a bírósági vezetők újbóli kinevezéséhez való hozzájárulás kérdésében** [Bsz. 103. § (3) bekezdés e) pont]. Végezetül, **az OBK nevezi ki a szolgálati bíróság elnökét és tagjait**.

VII. A bírák kezdeti, határozott időre szóló kinevezése – próbaidő

48. A Velencei Bizottság kritikusan értékelte a hároméves (megújítható) próbaidő létét,³ amelyről a Bjt. 3. § (1) és 23. § (1) bekezdései rendelkeznek (66. pont). Javaslatára szerint „a törvénynek kifejezetten meg kellene határoznia egy felső határt a próbaidők ismétlődésére, azzal a céllal, hogy egyensúlyban legyen a bírói függetlenség követelménye és az állam érdeke” (67. pont).

49. A módosítások, úgy tűnik, eleget tesznek ennek a követelménynek a Bjt. 25. § (2) bekezdésében. **A próbaidő maximális időtartama három évben lett meghatározva**. Ennek értelmében a próbaidő ismételt határozott idejű meghosszabbítására csak akkor van lehetőség, ha a bíró tényleges működésének időtartama a 18 hónapot nem érte el. Ebben az esetben a kinevezés automatikusan meghosszabbodik mindaddig, amíg az értékeléséhez szükséges tényleges bírói működés együttes időtartama a minimális 18 hónapot eléri. A módosított szabály már nem tartalmazza az „alkalmas, utóvizsgálat lefolytatás indokolt” minősítést, amely újabb határozott idejű kinevezést jelentett. Ezentúl az első kinevezést követően a minősítés csak „alkalmas” vagy „alkalmatlan” lehet. További határozott idejű kinevezésre nincs mód.

VIII. Belső függetlenség – a jogegységi eljárás

50. A Velencei Bizottság korábbi véleményében rámutatott, hogy a Kúria és a bírósági vezetők milyen módokon tudnak beavatkozni az alsóbb bíróságok ítélkezésébe. A Kúria biztosítja a jogalkalmazás egységét azáltal, hogy „a bíróságokra kötelező jogegységi határozatokat hoz” [Bsz. 24. § (1) bekezdés c) pont], „elvi bírósági határozatokat és elvi bírósági döntéseket tesz közzé” [Bsz. 24. § (1) bekezdés e) pont], jogegységi eljárásokat folytat le (Bsz. 32–44. §) és joggyakorlat-elemzést végez.

³ A próbaidő kérdéséről lásd: Jelentés a bírósági rendszer függetlenségéről, I. rész: A bírák függetlensége, II. 4 pont (CDL-AD(2010)004, elfogadva a Velencei Bizottság 82. plenáris ülésén, 2010. március 12-13.).

51. Fontos, hogy a bírósági elnökök és a kollégiumvezetők folyamatosan figyelemmel kísérik a vezetésük alatt álló bíróságok működését és tájékoztatják a magasabb szintű bíróság elnökét azokról a döntésekről, amelyek elvi állásponttal vagy elvi döntéssel ellentétesek [Bsz. 26. § (2) és (4) bekezdés]. A felsőbb bíróságok döntésével ellentétes döntések meghozatala hátrányosan befolyásolhatja a bírák értékelését, és így előmenetelét is.

52. A Velencei Bizottság úgy értékelte, hogy a jogegységi eljárásnak és a bírósági elnökök általi ellenőrzési rendszerének bénító hatása lehet az egyes bírák függetlenségére (73. pont), és úgy foglalt állást, hogy a jogegységi eljárás csak abban az esetben elfogadható, ha annak nincs hatása a bírói előmenetelre (74. pont).

53. A magyar jogalkotó nem adott választ erre a kritikára. Azonban a Velencei Bizottság delegációját arról tájékoztatták, hogy a gyakorlatban a jogegységi eljárás tárgyúul szolgáló kérdések legtöbbször más csatornákon keresztül jutnak el a Kúriához, nem a bírósági és törvényszéki elnökök és kollégiumvezetők ellenőrzési tevékenységének eredményeként, amit, úgy tűnik, a gyakorlatban nem is várnak el. **A bírósági és törvényszéki elnökök és kollégiumvezetők általi ellenőrzést meg kell szüntetni.**

IX. A bírák elmozdíthatatlansága (a bírák időleges és végleges áthelyezése)

54. A Velencei Bizottság kritizálta a bírák áthelyezésének lehetőségét. Ami az időleges kirendelést illeti, a testület úgy találta, hogy a törvényszék elnökének azon lehetősége, hogy „a bírót – hozzájárulása nélkül – háromévenként, ezen belül legfeljebb egy évre (...) szolgálati érdekből bírói beosztásba, ideiglenesen más szolgálati helyre” rendelhesse ki (Bjt. 31. §) „túl általánosan került megfogalmazásra és túlzottan kiterjedt” (78. pont). Erre a kritikára a magyar jogalkotó nem adott kielégítő választ. Az új feltétel – az, hogy a kirendelésre „a bíróságok közötti ügyteher egyenletes elosztásának biztosítása céljából” kerülhet sor – némileg pontosabb, de még mindig túl tág. **A bírák „háromévenként, ezen belül legfeljebb egy évre” történő kirendelésének lehetősége a Velencei Bizottság kritikája ellenére fennmaradt (78. pont). Nem szabad lehetővé tenni a bírák ilyen gyakran történő kirendelését.**⁴

55. A Velencei Bizottság szintén kritizálta annak súlyos következményeit, ha a bíró megtagadja a végleges áthelyezéséhez való hozzájárulást, amit az OBH elnöke amiatt kívánna megtenni, mert a bíróság megszűnik, illetve mert a bíróság hatásköre vagy illetékességi területe olyan mértékben csökken, hogy ott a bíró további foglalkoztatása nem lehetséges (Bjt. 34. §). Ha ugyanis a bíró az áthelyezéséhez nem járult hozzá, 6 hónapos felmentési idővel automatikusan megszűnt a szolgálati viszonya. A Velencei Bizottság ezt „túlságosan szigorú automatikus szankció”-nak értékelte, és „világos és arányos szabályokat kívánt meg az ilyen intézkedésekhez a jogorvoslati jog biztosítása mellett” (79. pont).

56. Erre a kritikára reflektáltak. Ezentúl **a bírónak lehetősége lesz arra, hogy válasszon a számára felajánlott, elérhető bírói álláshelyek közül az azonos szintű bíróságokon.** Amennyiben nincs elérhető álláshely vagy a bíró nem fogadja el egyik álláshelyet sem, akkor „az OBH elnöke a bírót – méltányos érdekeit figyelembe véve – más, lehetőleg azonos szintű, vagy legfeljebb egyvel alacsonyabb szintű bíróságra” helyezi át [Bjt. 34. § (2) bekezdés]. **A Bizottság üdvözli azt a tényt, hogy a módosítások lehetővé teszik a közigazgatási és munkaügyi bíróság általi bírósági felülvizsgálatot áthelyezés esetén. Azonban e felülvizsgálatnak az eljárásra és a döntés érdemére is kiterjedő, teljes körű felülvizsgálatnak kellene lennie** [Bjt. 34. § (4) bekezdés].

⁴ E tekintetben inspirációt adhat a „Sprengelrichter” osztrák intézménye. Az osztrák szövetségi alkotmány 88a cikke szerint a „Sprengelrichter”-ek (általában fiatalabb) bírák, akiket előzetesen kijelölnek arra, hogy szükség esetén áthelyezhetik őket máshová. Ez megakadályozza az ad hoc áthelyezéseket. Emellett egy adott bíróság bíráinak legfeljebb három százaléka lehet „Sprengelrichter”, és a bírák csak szigorú kritériumok alapján helyezhetők át egy másik bíróságra ugyanazon bírósági kerületen belül.

X. Értékelés és fegyelmi eljárások

57. Amint azt a Velencei Bizottság korábbi véleményében javasolta (80. és 84. pont), az értékelési és fegyelmi eljárásokat módosították annak érdekében, hogy biztosítsák a tisztességes eljárás megfelelő garanciáit.

58. Ezentúl **a bíróság elnökének személyes meghallgatás keretében lehetőséget kell biztosítani az értékelt bíró számára az értékeléssel kapcsolatos álláspontja ismertetésére** [Bjt. 81. § (1) bekezdés], **a vizsgálóbiztosnak meg kell hallgatnia a fegyelmi eljárás alá vont bírót** [Bjt. 84. § (2) bekezdés], a szolgálati bíróság ügyrendjének pedig tartalmaznia kell a fegyelmi ügyekben eljáró tanácsok összetételét és az ügyelosztás szabályait (Bjt. 104/A. §).

59. Sajnálatos azonban, hogy **a fegyelmi szankciók alkalmazására vonatkozó szempontok bevezetésére irányuló javaslatot nem vették figyelembe** (84. pont).

XI. Az ügyáthelyezés

60. A Velencei Bizottság erősen kritizálta az OBH elnökének széles jogkörét arra, hogy az ügyeket az egyik bíróságról a másikra helyezhesse át az „ügyek ésszerű időn belül való elbírálása” homályos kritériuma alapján. Súlyt helyezett a „törvényes bíróhoz való jog” fontosságára, és hangsúlyozta, hogy az egyes bíróságok rendkívüli és aránytalan munkaterhe által okozott problémákat kevésbé intruzív eszközökkel kellene megoldani, így különösen a bírák és a bírósági alkalmazottak megfelelő létszámának biztosításával (90. pont), a bírósági illetékességi területek újrarajzolásával, vagy a bírák önkéntességen alapuló áthelyezésével (94. pont). A Bizottság rámutatott, hogy „az ügyáthelyezési rendszer általában teljes egészében kerülendő, még akkor is, ha teljes mértékben objektív”. Arra is emlékeztetnie kellett a testületnek, hogy a magyar Alkotmánybíróság már értékelt az ügyáthelyezési rendszert, és a korábbi erre vonatkozó törvényt nem találta az akkor hatályban lévő Alkotmánnyal összhangban levőnek, de az ügyáthelyezést az Alaptörvény Átmeneti Rendelkezéseinek részeként újra bevezették.⁵ Azonban ha az ügyáthelyezést kivételesen, átmeneti megoldásként fenntartják, akkor annak objektív kritériumokon kell alapulnia, mind az ügyek kiválasztása, mind a fogadó bíróság kijelölése tekintetében.

A. A rendszer átmeneti jellege

61. Erre a kritikára a magyar jogalkotó bizonyos mértékig választ adott. A Bszi. módosított 62. § (1) bekezdése szerint **az ügyek áthelyezésére „kivételesen” kerül sor. Ugyanakkor a törvény nem határozza meg azt az időpontot, amikor az ügyek áthelyezését végül be kell szüntetni.**

62. Az Európa Tanács főtítkárával folytatott egyeztetések során a magyar hatóságok ígéretet tettek arra, hogy a problémát más, strukturális eszközökkel oldják majd meg, azaz a budapesti bíróságok megerősítésével, ahogy azt a Velencei Bizottság tanácsolta. A Bizottság delegációját arról tájékoztatták, hogy az egyik problémát a tárgyalótermek hozzáférhetősége jelentette. További termeket béreltek, amelyek hamarosan használhatóak lesznek. Ezek az új tárgyalótermek olyan büntetőügyek esetében lennének használhatóak, amelyeknél az eljárási kódex nem kívánja meg a bíróság székhelyén való tárgyalástartást.

63. Ami az emberi erőforrásokat illeti, a Bizottság azt javasolja, hogy a fővárosi bíróságokat további munkatársak bevonásával erősítsék meg, akik az Alkotmánybíróság 2012. július 16-i 33/2012. (VII. 17.) AB határozatát követően, az előrehozott nyugdíjazás miatt a bíróságot elhagyó bírák

---

⁵ 166/2011. (XII. 20.) AB határozat, 2011. december 20.

reintegrációjának köszönhetően elérhetőek. A pótlólag kinevezett új bírákat Budapestre lehetne integrálni.

B. A fogadó bíróság kijelölésére vonatkozó objektív kritériumok

64. A magyar jogalkotó figyelemmel volt a Velencei Bizottság azon meglátására, hogy az ilyen ügyáthelyezések esetében az objektív kritériumok elengedhetetlenek, és hogy az OBT-nek meghatározó szerepet kell játszania ezeknek a kritériumoknak a meghatározásában. A Bszi. módosított 103. § (2a) bekezdés b) pontja kimondja, hogy **az OBT „meghatározza az eljáró bíróság kijelölésénél figyelembe veendő elveket az OBH elnökének** azon jogköre vonatkozásában, amely szerint az ügyek ésszerű időn belül való elbírálása érdekében az eljáró bíróság helyett másik bíróságot jelöl ki az eljárásra”. Mindemelllett a Bszi. 62. § (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy az OBH elnöke kivételesen jelölhet ki más bíróságot, „az OBT által meghatározott elvek figyelembevételével”, és abban az esetben, „ha az ügy vagy a bíróságra az adott időszakban érkezett ügyek meghatározott csoportjának elbírálása a bíróság rendkívüli és aránytalan munkaterhe miatt ésszerű időn belül másként nem biztosítható és a kijelölés nem jár a kijelölt bíróság aránytalan megterhelésével” [Bszi. 62. § (1) bekezdés].

65. Üdvözlendő, hogy az OBT-nek van beleszólása az ügyek áthelyezésébe, illetve hogy absztrakt és általános kritériumokat kell meghatároznia, amelyek az OBH-elnök diszkrecionális jogkörének szűkítését célozzák, azonban az OBT által megalkotott elvek kötelező ereje kétséges marad. Először is, az „elv” kifejezés eléggé általános és nem nagyon részletes szabályokra utal, amelyek elég sok lehetőséget adnak a mérlegelésre az alkalmazásuk során. Másodsor, az **elnököt nem kötik ezek az elvek, csupán „figyelembe kell vennie” azokat** és „ismertetnie” kell azok alkalmazását (vagyis be kell számolnia az alkalmazásukról). Harmadsor, az újonnan lehetővé tett **bírósági felülvizsgálat**, amelynek bevezetését a Velencei Bizottság javasolta [CDL-AD(2012)001, 91. pont], **a törvényi szabályoknak való megfelelés vizsgálatára korlátozódik, amely nem fedí le az OBT által meghatározott elveket.**

66. Budapesti látogatása során a Bizottság delegációját arról tájékoztatták, hogy az elvekre úgy tekintenek, mint amelyek kötelezőek az OBH elnökére, és hogy a Kúria már alkalmazta is őket sztenderdként két felülvizsgálati eljárásban. Ez ugyan üdvözlendő, de a Bizottság azt javasolja, hogy **a törvény is kifejezetten mondja ki, hogy ezek az elvek az alkalmazandó, kötelező sztenderdet jelentik a felülvizsgálati eljárásokban.**

67. Nem kielégítő továbbá a bírósági felülvizsgálat működése. **Az OBH elnökének döntése elleni fellebbezésre a Bszi. 63. § (3) bekezdése által biztosított határidő nyolc nap a döntésnek a honlapon való közzétételétől számítva.** Figyelembe véve, hogy a határidő meghosszabbítását kifejezetten kizárja a törvény, **a határidő kezdőpontja a peres felek értesítése kellene hogy legyen.**

68. Mindezek mellett a bírósági felülvizsgálatból származó előnyöket veszélyezteti a Bszi. 62. §-ának módosítása, **amely lehetővé teszi az OBH elnöke számára az ügy áthelyezését egy másik bíróságra akkor is, ha a Kúria ugyanabban az ügyben már hatályon kívül helyezett egy korábbi, az eljáró bíróság kijelölésére vonatkozó döntést.** Ha a döntés elleni fellebbezés sikeres, akkor az eredetileg kompetens (tipikusan budapesti) bíróságnak kellene eljárnia az ügyben.

C. Az ügyek kiválasztásának objektív kritériumai

69. Végezetül: világossá kell tenni, hogy **az OBT által meghatározandó kritériumok nemcsak a bíróság kijelölésére vonatkoznak, hanem az ügyek kiválasztására is,** és hogy elég pontosnak kell lenniük ahhoz, hogy kizárják az objektivitás hiányának bármilyen gyanúját. **Az ügyáthelyezés rendszere még egy átmeneti időszakra is csak úgy elfogadható, ha az OBT jogszabályi felhatalmazást kap és képes arra, hogy objektív elveket dolgozzon ki az ügyek kiválasztása tekintetében (pl.: nyílt véletlenszerű kiválasztás), amelyek kötelezőek lennének mind a küldő**

bíróság elnöke, mind az OBH elnöke számára. Az áthelyezés elleni fellebbezési jognak ki kellene terjednie a másik bíróságra áthelyezendő ügy kiválasztására vonatkozó döntésre.

70. A Bizottság delegációja azt az információt kapta, hogy eddig 33 ügyet helyeztek át – huszonöt gazdasági és öt büntetőügyet. Az ügyek ilyen elosztása némiképp kiegyensúlyozatlannak tűnik, mivel kizárólag a megfelelő bíróság elnökének kezdeményezésén múlik, hogy az ügyeket javasolják-e áthelyezésre. A törvények nem hatalmazzák fel az OBT-t arra, hogy objektív elveket határozzon meg az ügyek kiválasztása tekintetében. Ilyen jogszabályi felhatalmazás nélkül az OBT nem tud kötelező erejű elveket megállapítani.

71. Az OBH elnöke arról is tájékoztatta a delegációt, hogy minden „kulcsfontosságú” ügyet szándékában áll áthelyezni. Úgy tűnik, ezek az ügyek polgári jogi eljárások esetében a 400 millió Ft-nál magasabb összegű igényre vonatkozó eljárásokat jelentik, míg büntetőeljárás esetén a súlyos, például emberöléses vagy szervezett bűnözéssel kapcsolatos ügyeket. Az ügyek ilyen módon való kiválasztása objektív lehetne, ha kivétel nélkül minden kulcsfontosságú ügy tekintetében ezt a módszert alkalmaznák, viszont a probléma az, hogy az ily módon kiválasztott ügyek a legkevésbé tekinthetők alkalmasnak az áthelyezésre. Sajátos szakértelmet igényelnek ugyanis, aminek a kicsi, „nem leterhelt” bíróságok gyakran híján vannak. Továbbá általános társadalmi és politikai jelentőségük miatt éppen ezen ügyek – például a nagy nyilvánosságot kapó korrupciós ügyek – esetében a törvényes bíróhoz való jog különösen fontos.

72. A Velencei Bizottságot a magyar hatóságok arról tájékoztatták, hogy véleményük szerint lehetetlen objektív szempontokat kidolgozni az ügyek kiválasztása tekintetében, és csak a „küldő bíróság” elnöke tudja megítélni, hogy egy ügyet át kell-e helyezni, figyelemmel az ügy sajátos jellemzőire, valamint a bíróság munkaterhére és személyzeti kapacitására.

D. Értékelés

74. Mivel a rendszer átmenetiségét nem garantálja pontosan meghatározott időhatár, amikor az ügyek áthelyezése végül befejeződik, és mivel lehetetlennek tűnik objektív kritériumok meghatározása az ügyek kiválasztása tekintetében, **a Velencei Bizottság erőteljesen ellenzi az ügyáthelyezés rendszerét, hiszen az nincs összhangban a törvényes bíróhoz való joggal, ami a jogállamiság egyik alapvető eleme.**

E. A legfőbb ügyész

73. A fentiekhez szorosan kapcsolódó probléma a legfőbb ügyész lehetősége arra, hogy az általános illetékességű bíróságtól eltérő, de azonos hatáskörű bíróság előtti vádemelésre adjon utasítást [az Alaptörvény Átmeneti Rendelkezései, 11. cikk (4) bekezdés]. A Velencei Bizottság emlékeztet arra, hogy **a legfőbb ügyész e jogkörét meg kell szüntetni** [CDL-AD(2012)008, 84. pont].

XII. Átmeneti ügyek – a bírák nyugdíjazása és a Kúria elnöke

74. A Bjt. módosításai nem reagáltak a Velencei Bizottság véleményében megfogalmazott, a nyugdíjkorhatárra vonatkozó rendelkezésekkel kapcsolatos kritikákra. Minden olyan bírót felmentettek a 2012. július 7-i köztársasági elnöki határozattal, aki legkésőbb 2012. december 31-én eléri a korhatárt.

75. A Velencei Bizottság nyugtázza a magyar Alkotmánybíróság 2012. július 16-án meghozott 33/2012. (VII. 17.) AB határozatát, amely alkotmányellenesnek nyilvánította a bírákra vonatkozó felső korhatár hirtelen csökkentését. A Velencei Bizottság bízik abban, hogy a magyar hatóságok tiszteletben fogják tartani ezt a döntést és biztosítani fogják annak végrehajtását, vagyis a volt bírákat visszahelyezik a korábbi pozíciójukba. Úgy tűnik, a munkaügyi bíróságok meg is kezdték a nyugdíjazott bírák visszahelyezését. A Velencei Bizottság delegációja azonban úgy értesült, hogy a

fenti határozat végrehajtása jelentős jogbizonytalanságot okozott. Míg ugyanis az előrehozott nyugdíjazás jogi alapját képező jogszabályokat ex tunc hatállyal megsemmisítették, addig a Magyarország köztársasági elnöke által hozott egyedi határozatokra, amelyekkel a magyar bírák mintegy tíz százalékát felmentették, úgy tekintenek, mint amelyek hatályban maradnak, még akkor is, ha a jogi alapjuk megszűnt. A köztársasági elnök nem vonta vissza ezeket a határozatokat. A jogalkotónak olyan szabályokat kell elfogadnia, amelyek a felmentett bírakat anélkül helyezik vissza a korábbi pozíciójukba, hogy keresztül kellene menniük egy újabb, kinevezésre irányuló eljáráson.

76. Az OBH elnöke arra hívta fel az érintett bírakat, hogy forduljanak munkaügyi bírósághoz a felmentésük eltörlése érdekében. Számos bíró már megnyerte az ügyet a munkaügyi bíróságon, de ezek ellen az ítéletek ellen az OBH elnöke fellebbezett, mert nem értett egyet az indokolásukkal. De ami a legfontosabb: még a munkaügyi bíróságok jogerős ítéletei sem eredményeznék az érintett bírák visszahelyezését a korábbi pozíciójukba, ehelyett a bírák keresztül fognak menni egy új kinevezési eljáráson, és másik bíróságra is helyezhetik őket, mint az, ahol a felmentésük előtt dolgoztak.

77. 2012 szeptemberében a magyar kormány benyújtotta a T/8289 számú törvényjavaslatot, amely módosítaná az Alaptörvény Átmeneti Rendelkezéseit,⁶ és új, 65 éves nyugdíjkorhatárt vezetne be a bírák és az ügyészek számára. A 65 évnél idősebb bírák (újbóli kinevezésük után) egy évig maradhatnak hivatalban, mielőtt nyugdíjba kellene vonulniuk. A törvényjavaslat ugyanakkor hallgat arról, hogy a felmentett bírakat hogyan kellene visszahelyezni a tisztségükbe, csak a munkaügyi bíróságokon keresztül vezető utat hagyva nyitva.

78. A Bizottság delegációja azt a tájékoztatást kapta, hogy a bírák automatikus visszahelyezése lehetetlen volna, mert időközben új bírakat neveztek ki, és nem minden bírót tart igényt a visszahelyezésre. A Bizottság azon a véleményen van, hogy kell hogy legyen olyan jogszabályi megoldás, amely figyelemmel tud lenni a különböző esetekre.

79. Mindemellett a törvényjavaslat kimondja, hogy a 62 év feletti bírák nem tölthetnek be vezetői tisztséget a bíróságokon. Ez érinti a visszahelyezett bírakat is, de a jövőben minden olyan bírót is, aki eléri a 63. életévét. Ezek a bírák elvesztenék vezetői tisztségüket és közönséges bíróként kellene befejezniük pályafutásukat. Amellett, hogy ezek a bírák rendelkeznek a legtöbb tapasztalattal a bíróságok vezetéséhez, egy ilyen típusú korlátozás egyértelműen életkoron alapuló diszkriminációt valósít meg. A delegációval megosztott álláspont szerint ezeknek a tapasztalt bírácoknak inkább a fiatalabb bírák képzésében kellene részt venniük, mint a bíróságokon vezetői tisztséget betölteniük. Ezt az érvelést azonban nehéz követni, hiszen a fiatalabb bírák épp azáltal tanulnak az idősebbektől, ha látják, hogy azok hogyan járnak el a vezetői pozíciókban.

80. A felmentett bírák helyzete egyáltalán nem kielégítő. **A jogalkotónak olyan szabályokat kellene alkotnia, amelyek anélkül helyezik vissza a felmentett bírakat a korábbi pozíciójukba, hogy keresztül kellene menniük egy új kinevezési eljáráson.**

81. A magyar jogalkotó nem reagált a Kúria elnökévé válás feltételeivel kapcsolatos megjegyzésekre, amely feltételek felülvizsgálatra szorulnak.

XIII. A szabályozási szint

82. Ami a szabályozás szintjét illeti, a Velencei Bizottság a bírósági rendszerre vonatkozó alkotmányi garanciákat, elveket és struktúrákat alulfejlettnak találta. A szabályok nagy része sarkalatos helyett rendes törvényekre tartozott volna, míg más rendelkezéseknek nem is kellett volna törvényi szinten megjelenniük [CDL-AD(2012)001, 16. pont *et seq*]. A magyar hatóságok egyáltalán nem vették figyelembe ezeket a javaslatokat. **A jogalkotónak felül kellene vizsgálnia a bírósági törvényt és**

---

⁶ Különösnek tűnik, hogy a javaslat az Átmeneti Rendelkezések módosításával kíván egy nyilvánvalóan állandó jellegű rendelkezést bevezetni a nyugdíjkorhatár kapcsán.

az egyes szakaszok kapcsán a tartalmukra tekintettel újra meg kellene határozni, hogy sarkalatos vagy rendes törvényi rendelkezéseknek minősülnek-e.

XIV. Konklúzió

83. A 2012. július 2-i módosítások érintik a Velencei Bizottság CDL-AD(2012)001 számú, a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény és a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvény kapcsán 2012. március 16–17-én elfogadott vélemény legtöbb megjegyzését.

84. A Velencei Bizottság véleményében teljes mértékben elismerte a magyar bírósági rendszer reformjának szükségességét a hatékony és operatív bírósági igazgatás megteremtése érdekében. A Bizottság úgy ítélte meg, hogy a végrehajtott reform egy egyedi, egyetlen más európai országban sem létező bírósági igazgatási rendszert vezetett be, amely veszélyeztette a bíróság függetlenségét.

85. A módosítások dicséretes lépést jelentenek a jó irányba. Az Európa Tanács főtitkára által felvetett témákra fókuszálva figyelembe vesznek sok olyan főbb kritikát, ami megjelent a korábbi véleményben.

86. Bár az Országos Bírósági Hivatal (OBH) elnöke sarkalatos eleme marad a magyar bírósági rendszernek, egy sor jogköre az Országos Bírói Tanácshoz kerül. A Bizottság különösen az alábbi fejleményeket üdvözli:

1. a módosítások felruházzák az Országos Bírói Tanácsot (OBT) azzal a joggal, hogy személyes meghallgatás alapján előzetes véleményt nyilvánítson az OBH elnökének és a Kúria elnökének tisztségére jelölt személyéről;
2. az OBH elnöke nem újrapasztergálható;
3. az OBH elnökének mandátuma nem hosszabbodik meg többé automatikusan addig, amíg utódját az Országgyűlés kétharmados többséggel meg nem választja;
4. az OBT határozza meg azon elveket, amelyeket az OBH elnökének alkalmaznia kell, ha el akar térni a pályázati rangsortól a bírák kinevezése kapcsán;
5. az OBH elnökének az OBT egyetértését kell kérnie ahhoz, hogy eltérjen a pályázati rangsortól a bírák kinevezése kapcsán;
6. az OBH elnökének meg kell szereznie az OBT hozzájárulását, ha olyan pályázót akar bírósági elnökké vagy elnökhelyettesé kinevezni, aki nem kapta meg a véleményező szerv hozzájárulását;
7. a módosítások egyértelművé teszik, hogy az OBH elnöke maga nem kezdeményezhet jogszabályt, hanem csupán javasolhatja a kompetens szervek számára annak kezdeményezését;
8. fokozódtak az OBH elnökének beszámolóval kapcsolatos kötelezettségei és az országgyűlési képviselők specifikus kérdéseket tehetnek fel az OBH elnökének;
9. az OBH elnöke által alkotott szabályzatok megtámadhatóak az Alkotmánybíróság előtt, ha az alkotmányjogi panasz benyújtásának feltételei fennállnak;
10. a bírák közigazgatási és munkaügyi bírósághoz vagy a szolgálati bírósághoz fordulhatnak az OBH elnökének a kinevezésükkel kapcsolatos döntése ellen;
11. az OBT jogkörei számottevően bővültek;
12. az OBT ülésein a bírósági rendszeren kívüli személyek is részt vehetnek;
13. javítottak az OBT működésére vonatkozó szabályokon;
14. az OBH elnöke csak abban az esetben változtathatja meg a pályázó bírók rangsorát, ha alkalmazza az OBT által megállapított általános elveket, és az OBT-nek minden egyes esetben jóvá kell hagynia a rangsortól való eltérést;
15. javult az átláthatóság az OBH elnöke által gyakorolt kinevezési jogkörök kapcsán;
16. a sikertelenül pályázók kifogást nyújthatnak be a nyertes pályázó kinevezése ellen;

17. azon bírósági vezetők, akik nem szerezték meg a véleményező szerv hozzájárulását, csak az OBT egyetértésével nevezhetők ki;
18. az OBT dönt a bírósági vezetők újbóli kinevezéséhez való hozzájárulás kérdésében;
19. az OBT nevezi ki a szolgálati bíróság elnökét és tagjait;
20. a „próbaidő” maximális időtartama három év;
21. áthelyezésük esetén a bírácnak lehetőségük van arra, hogy válasszanak az elérhető bírói álláshelyek közül a korábbival azonos szintű bíróságokon;
22. a közigazgatási és a munkaügyi bíróság felülvizsgálhatja a bíró áthelyezését (azonban ez a felülvizsgálat a döntés meghozatala során követett eljárásra korlátozódik);
23. az értékelt bíró kérelmére a bíróság elnöke személyes meghallgatás keretében lehetőséget biztosít a bírónak az értékeléssel kapcsolatos álláspontja ismertetésére;
24. a vizsgálóbiztos köteles a fegyelmi eljárás alá vont bírót meghallgatni;
25. az ügyek áthelyezése „kivételes” kell legyen (azonban nincs időhatár meghatározva arra, hogy meddig van lehetőség az ügyek áthelyezésére);
26. az OBT fogja meghatározni azokat az elveket, amelyeket az OBH elnökének az eljáró („fogadó”) bíróság kijelölése során alkalmaznia kell;
27. az ügyek áthelyezése (korlátozottan) kontrollált.

87. A Velencei Bizottság üdvözli ezeket a módosításokat, amelyek eredményeként javult az OBH elnökének elszámoltathatósága. Az OBH elnöke döntéseinek bírósági felülvizsgálata, jogköreinek redukálása és egyes jogköreinek az OBT-hez telepítése csökkenteni fogják az OBH elnökének meghatározó szerepét és az OBT mostantól bizonyos mértékig bírósági öngazgatás szervnek tekinthető. Az OBT által kidolgozandó elvek és szempontok objektív alapot teremtenek az elnöki döntések indokolásának.

88. Mindazonáltal az OBH elnökének hatáskörei túl széles körűek maradnak ahhoz, hogy azokat egyetlen személy gyakorolja, és hatékony ellenőrzésük továbbra is nehézkes. A módosítások nem oszlatják el teljes mértékben a Velencei Bizottság aggályait. Az érintendő pontok között két súlyos probléma található.

89. Az első problémakör az Alkotmánybíróság 2012. július 16-i 33/2012 (VII. 17) AB határozatának végrehajtása – e határozat törölte el a 62 év feletti bírák előrehozott nyugdíjazását. A jogalkotónak olyan rendelkezéseket kell elfogadnia, amelyek új kinevezési eljárás lefolytatása nélkül visszahelyezik a felmentett bírácokat eredeti pozíciójukba. Minden további, a 62 év feletti bírák vezetői pozícióból való elmozdításában testet öltő diszkrimináció kerülendő.

90. A második sürgősen kezelendő probléma az ügyáthelyezési eljárás. Bár az OBT elfogadta az ügyet fogadó bíróság kiválasztására vonatkozó elveket, a legkritikusabb döntés az, amelyet a túlterhelt bíróság elnöke hoz, mikor kiválasztja az egyes ügyeket. A módosítások nem határoznak meg szempontokat ehhez a kiválasztáshoz. Az OBT-t fel kellene jogosítani arra, hogy meghatározza ezeket a szempontokat, amelyeknek objektívnek kellene lenniük (pl.: átlátható, véletlenszerű kiválasztás). Az ügyáthelyezés bírósági felülvizsgálata során a sztenderd az kellene legyen, hogy az ügy kiválasztása megfelel-e ezeknek az elveknek.

91. A fentiekén kívül további problémák is felmerülnek az ügyáthelyezés kapcsán:

1. Nem a határozat interneten való közzététele, hanem a peres feleknek az ügyáthelyezésről való értesítése kellene legyen az ügyáthelyezés elleni fellebbezésre nyitva álló nyolcnapos fellebbezési határidő kezdete.
2. Amennyiben a Kúria hatályon kívül helyezi az ügy más bírósághoz való utalásáról szóló határozatot, az ügyben az eredeti bíróságnak kellene eljárnia, és az OBH elnökének nem kellene lehetőséget adni az ügy egy harmadik bíróságra való áthelyezésére.
3. Még ha a Kúria alkalmazza is az OBT ügyáthelyezéssel kapcsolatos elveit, az OBH elnökét ezek az elvek kifejezetten kellene hogy kössék (ne csupán „figyelembe kelljen vennie” azokat), és az ügyáthelyezés bírósági felülvizsgálatát nem kellene a jogszabályok betartásának

vizsgálatára korlátozni, hanem annak kifejezetten ki kellene terjednie az OBT által meghatározott elveknek való megfelelés vizsgálatára.

4. A fegyveregyenlőség elvébe való ütközés okán meg kell szüntetni a legfőbb ügyész azon jogát, hogy az általános illetékességű bíróságtól eltérő bíróság előtti vádemelésre adhasson utasítást.

92. Az ügyáthelyezés problémájának megoldása nemcsak azért sürgős, mert strukturális kérdésekhez kapcsolódik, hanem azért is, mert közvetlenül érinti a tisztességes eljáráshoz való jogot. Éppen ezért e kérdéskör különös figyelmet kapott az Európa Tanács főtitkára és a magyar hatóságok közti egyeztetések során. Az előrehaladás a probléma kapcsán dicséretes, de elégtelen. Az ügyáthelyezés rendszere nincs összhangban a törvényes bíróhoz való jog a jogállamiság szempontjából alapvető elvével, azt felül kellene vizsgálni. A probléma megoldásáig pedig további ügyeket nem kellene áthelyezni.

93. További érintendő problémák:

1. Ne az OBH elnöke által kiválasztott elnökhelyettes járjon el az OBH ideiglenes elnökeként.
2. Általános szabállyá kell tenni, hogy az OBH elnöke köteles megindokolni a döntéseit; a korlátozást megvalósító „szükséghez képest” fordulatot törölni kell a szövegből, amennyiben az úgy is értelmezhető, hogy az OBH elnökének diszkréciójára van bízva, hogy indokolja-e a döntéseit.
3. Az OBT által meghatározott, az OBH elnöke által a pályázó bírák rangsorától való eltérés kapcsán alkalmazott elveket kifejezetten felhívhatóvá kell tenni az OBH elnökével szemben a bírósági eljárásokban.
4. Meg kell szüntetni annak a lehetőségét, hogy az OBH elnöke eredménytelenné nyilváníthassa a pályázatot; az OBH elnöke számára kötelezővé kell tenni, hogy az első helyre rangsorolt jelölt kinevezésére tegyen javaslatot abban az esetben, ha az OBT nem ért egyet a rangsorról való eltéréssel.
5. A sikertelen pályázónak lehetőséget kell biztosítani arra, a pályázó bírók rangsorát ne csak eljárási alapon, hanem azon az alapon is kifogásolhassa, hogy a rangsor nem érdemi, objektív kritériumokon alapul.
6. Meg kell szüntetni a bírósági és törvényszéki elnökök és kollégiumvezetők általi ellenőrzést a jogegységi eljárás kapcsán.
7. A bírák kirendelésének maximális gyakoriságát („háromévenként, ezen belül legfeljebb egy évre”) jelentősen csökkenteni kell; nem szabad lehetővé tenni a bírák ilyen gyakran való kirendelését.
8. A jogalkotónak felül kellene vizsgálnia a bírósági törvényeket és az egyes szakaszok kapcsán a tartalmukra tekintettel újra meg kellene határozni, hogy sarkalatos vagy rendes törvényi rendelkezéseknek minősülnek-e.
9. Az OBT-nek nem kizárólag bírákból kellene állnia; abban a „bírósági rendszer használói”, úgymint ügyvédek, illetve a civil társadalom és az akadémiai élet képviselői teljes jogú tagként helyet kellene kapjanak (nem ad hoc meghívás alapján és nem csak konzultatív státuszban).⁷
10. Felül kellene vizsgálni az OBT elnöki tisztsége kapcsán érvényesülő folyamatos rotációs rendszert és az OBT-ben való tagság egy ciklusra való limitálását, amelyek gyengítik az OBT-t.

94. A Bizottság azt javasolja, hogy ezeket a pontokat vegyék bele az Országgyűlésben jelenleg zajló reformfolyamatba.

95. A Velencei Bizottság továbbra is a magyar hatóságok rendelkezésére áll a fenti javaslatok végrehajtása kapcsán.

---

⁷ A bírói tanácsok pluralisztikusságának fontosságáról lásd: Jelentés a bírósági rendszer függetlenségéről, I. rész: A bírói függetlenség (CDL-AD(2010)004, elfogadva a Velencei Bizottság 82. plenáris ülésén (Velence, 2010. március 12–13.)